

X. Sector público

- A liquidación do exercicio 2023 do sector público autonómico pechouse cunha necesidade de financiamento duns 210,5 millóns de euros, un 0,28% do PIB rexional. Galicia mantense nunha situación de déficit que contrasta, paradoxalmente, co equilibrio acadado no ano 2020, a pesar do forte incremento do gasto asociado ás necesidades derivadas da crise da COVID-19. Con todo, Galicia presenta un dos menores desequilibrios do conxunto das comunidades autónomas do Estado.
- As importantes necesidades de gasto das comunidades autónomas, primeiro asociadas aos requirimentos derivados da pandemia e, posteriormente, ás políticas despregadas para lograr a recuperación económica, financiáronse sobre todo con recursos adicionais transferidos desde a Administración central; o que permitiu ás comunidades autónomas, incluída Galicia, mellorar os seus saldos orzamentarios. Neste sentido, os ingresos por transferencias correntes liquidados no exercicio 2023 medraron un 40% respecto do ano 2019, e as de capital un 78%.
- Galicia incrementou o seu endebedamento en 855 millóns de euros desde o ano 2019, situándose a débeda total en 12.170 millóns de euros, o 16,1% do PIB rexional, moi por debaixo da media do conxunto das comunidades autónomas que acada o 22,2%.
- A Administración autonómica galega segue a realizar un esforzo inversor superior á media do resto de comunidades autónomas. O seu gasto en investimentos representa o 8% do total deste tipo de gastos do conxunto das comunidades autónomas, fronte a un gasto non financeiro que tan só supón o 5,6% do total destas.
- Dos fondos *Next Generation UE* a Galicia correspondéronlle 1.741 millóns dos xestionados directamente pola Administración xeral do Estado (AXE). A súa vez, asignáronse 1.545 millóns de euros, para ser executados directamente desde Galicia. Deste montante, xestionado sobre todo pola Administración autonómica, xa se procedeu a realizar convocatorias por importe de 1.126 millóns de euros; das que se resolveron nunha porcentaxe do 66,5%, sendo Galicia a comunidade que presenta maior taxa de resolución.
- A recadación da AEAT en Galicia é un claro reflexo da evolución da economía nos últimos anos. Os ingresos tributarios diminuíron en 2020 un 8,6% en Galicia en comparación con 2019, experimentando posteriormente crecementos importantes. Destaca neste sentido o incremento da recadación en Galicia en 2023, un 12,1% superior á do ano anterior, duplicando case a taxa de crecemento no conxunto do Estado, que se quedou no 6,4%.
- O sistema público de pensións segue a presentar un desequilibrio que vai máis aló da conxuntura económica, sendo o resultado dunha realidade demográfica, estrutural a medio e longo prazo. O resultado económico do sistema en Galicia é claro reflexo desa incidencia da demografía, presentando un desequilibrio imputable duns 3.610 millóns de euros dun total de 27.705 millóns no conxunto do Estado, é dicir, o 13% do total nacional.
- O gasto en sanidade focaliza actualmente en gran medida a atención sobre as actuacións do sector público autonómico. No que respecta á súa evolución previa, o gasto en sanidade reduciuse un 20%, en euros constantes, entre os anos 2009 e 2012, recuperándose nos últimos exercicios, de forma especial en 2020, para reducirse posteriormente. Pese a estes incrementos, non se recuperaron, en termos de euros constantes, os niveis de 2009. Con todo, os gobernos autonómicos priorizaron esta función, en particular Galicia, onde o gasto sanitario pasou de representar o 36,9% do seu gasto non financeiro en 2002 ao 45,1% en 2022.
- O gasto en educación reduciuse de forma significativa entre os anos 2009 e 2012 por mor da anterior crise (un 23% en euros constantes), recuperándose en parte nos últimos exercicios pero sen acadar aínda os niveis previos. Representa na actualidade o 23,2% do gasto non financeiro da Administración autonómica, estando Galicia, en termos de euros por habitante de 4 a 22 anos, un 7,3% por riba da media nacional.

Introdución

Analizamos o sector público galego referenciando as principais magnitudes e características das actividades desenvolvidas pola Administración autonómica, local e estatal en Galicia. Centrámomos nos aspectos de maior interese e actualidade e, na medida en que as tendencias xerais se manteñen no tempo, focalizamos de forma máis detallada a análise na estrutura e evolución dos gastos relativos ao sistema de pensións, á sanidade e á educación, tanto en Galicia como no conxunto do Estado; na medida en que estes ámbitos se configuran como os piares básicos do estado de benestar e, ademais, asistimos a un continuo debate sobre a contía e o esforzo que o sector público debe facer nestas funcións.

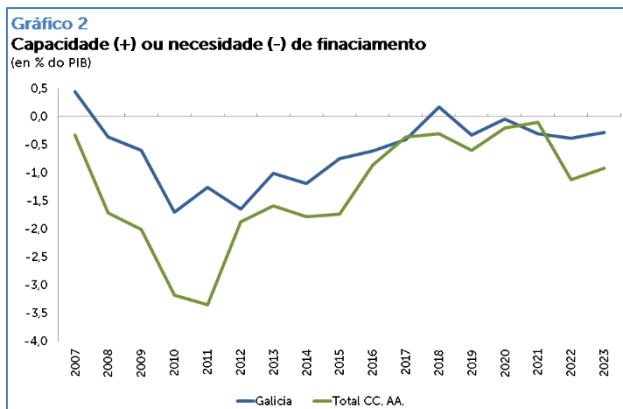
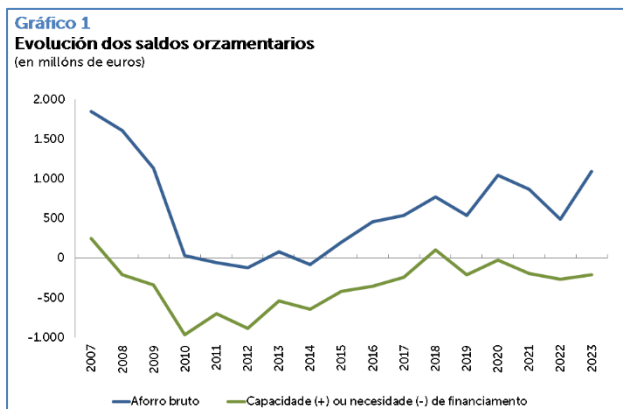
O sector público autonómico galego

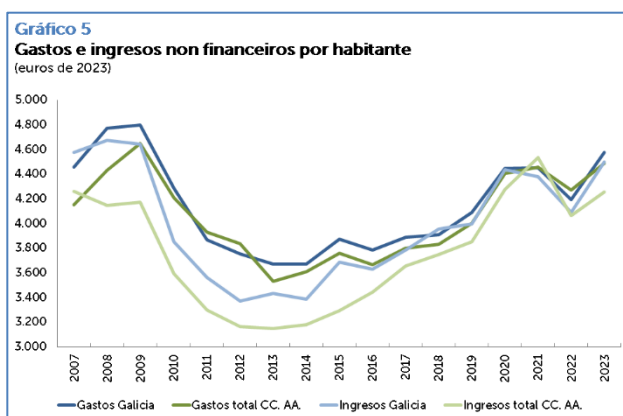
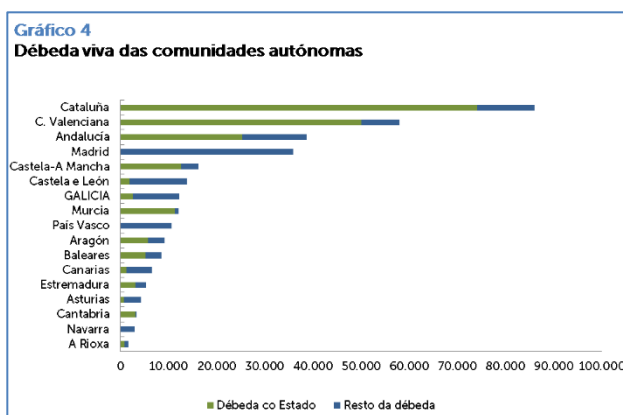
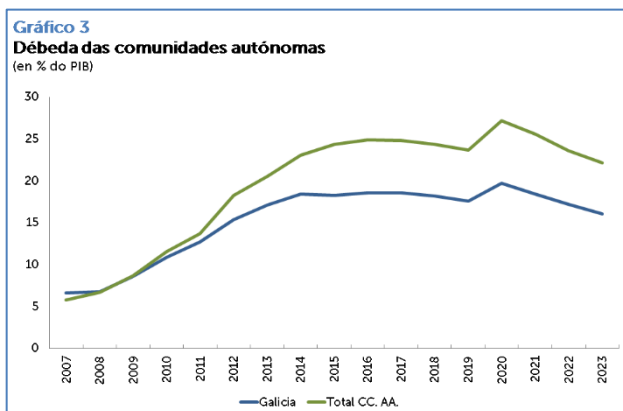
A liquidación do exercicio 2023 por parte da Administración autonómica —incluíndo tanto a Administración xeral como os organismos autónomos, entidades e axencias coas que consolida— pechouse cunha necesidade de financiamento duns 210,5 millóns de euros, un 0,28% do PIB rexional. Galicia mantense nunha situación de déficit que contrasta, paradoxalmente, co equilibrio acadado no ano 2020, no que a súa necesidade de financiamento foi tan só de 21,6 millóns de euros, o 0,04% do PIB, a pesar do forte incremento do gasto asociado ás necesidades derivadas da crise da COVID-19. Con todo, Galicia presenta un significativo menor desequilibrio que o conxunto das comunidades autónomas do Estado.

A evolución dos ingresos e gastos dos últimos catro exercicios da Administración autonómica galega, en gran parte similar ao acontecido no conxunto do Estado, son o resultado da situación excepcional provocada pola pandemia, e das medidas que se tomaron para afrontala. Neste sentido, os ingresos tributarios, sobre todo os derivados dos impostos indirectos, experimentaron unha forte caída pola contrac-

ción da actividade económica, se ben esta foi compensada, sobradamente, coa inxección de recursos extraordinarios por parte do Estado ao longo destes anos. Nun principio, mediante as achegas do coñecido como fondo COVID-19; logo coa condonación dos resultados negativos da liquidación do sistema de financiamento do ano 2020, que no caso da nosa comunidade supuxo evitar ter que devolver 392 millóns de euros; e, finalmente, coa transferencia ás comunidades autónomas dos fondos *Next Generation European Union UE*, artellados para facer fronte á crise, que supoñen unhas dispoñibilidades adicionais moi importantes.

Todo isto provocou un cambio substancial na contía e na dinámica da evolución dos ingresos e gastos das comunidades autónomas que, ademais, non estiveron sometidas durante estes anos ás regras fiscais de estabilidade orzamentaria, suspendidas temporalmente. Ademais, o Estado seguiu mantendo os mecanismos extraordinarios que subministran liquidez ás comunidades autónomas, achegando a estas entre os anos 2020 e 2023 uns 139.358 millóns de euros; sendo de destacar que Galicia tan só recorreu a estas medidas de apoio financeiro no ano 2020 por importe de 659 millóns de euros.

Coa finalidade de valorar mellor a translación desta realidade aos ingresos e gastos da nosa comunidade, procedemos comparando o ano 2023, no que a situación pode considerarse normalizada, co exercicio 2019, previo á crise, resaltando asemade o máis relevante dos anos intermedios. Durante este período, os ingresos correntes medraron un 28%, froito principalmente do forte incremento das transferencias correntes e dos ingresos por impostos directos; o que, conxugado cun crecemento do gasto corrente do 23%, provocou que o aforro bruto acadado, de 1.089 millóns de euros (gráficos 1 e 2), duplique o do ano 2019.

As necesidades de financiamento destes anos, a pesar do marco de política de consolidación orzamentaria e de case acadar o equilibrio en 2020, supuxeron un incremento do endebedamento duns 855 millóns de euros desde o ano 2019, pechando Galicia o exercicio 2023 cunha débeda total de 12.170 millóns de euros. Con todo, Galicia é unha das comunidades menos endebedadas do Estado, situándose no 16,1% do PIB fronte a unha media nacional do 22,2% (gráfico 3).

Do total da débeda viva galega a finais de 2023, tan só 2.538 millóns de euros corresponden a mecanismos de financiamento artellados pola Administración central para as comunidades autónomas. Isto supón unicamente o 1,2% do total da débeda das comunidades co Estado. O debate aberto a finais do ano 2023 sobre a posible condonación de débeda a Cataluña, a raíz do pacto de investimento, suscitou dúbidas e receos nas comunidades menos endebedadas co Estado. Malia que desde o Goberno se avanzou que habería un trato igual para todas as comunidades, a realidade tan diferente que se constata no gráfico 4, no que desagregamos a débeda viva das comunidades entre a que corresponde ao Estado e ao resto de acredores, pode supoñer que se acabe premiando condutas non cum-

pridoras que, seguramente, acaden un tratamento especial, xa sexa mediante a condonación de débeda ou a ampliación das favorables condicións de financiamento. Nalgún momento deberá facerse fronte a esta situación diferencial, e o lóxico sería facelo no marco do novo sistema de financiamento autonómico, sobre o que non se avanzou nada, nin parece que se vaia facer nesta lexislatura, tendo en conta a complicada situación política.

Centrándonos na evolución dos ingresos e gastos non financeiros por habitante nos últimos anos en Galicia e no conxunto do Estado, como facemos no gráfico 5 en euros constantes, podemos valorar mellor a actividade das Administracións autonómicas e o impacto sobre a mesma das dúas crises recentes. Tras os fortes incrementos de ambas as variables ata o ano 2009, redúcense de maneira abrupta a partir de dito exercicio, cun certo retardo dos gastos respecto dos ingresos; estabilizándose entre os anos 2012 e 2014, e iniciando posteriormente unha recuperación ata 2019. En 2020 incrementáanse de forma considerable tanto os gastos, polas necesidades da pandemia, como os ingresos, polas achegas do Estado, para reducirse en 2021 e 2022. En 2023, a mellora da situación económica e os ingresos extraordinarios asociados aos fondos *Next Generation* supuxeron un incremento significativo do gasto *per cápita*, superando as

cifras de 2020. Con todo, nin Galicia nin o conxunto das comunidades autónomas recuperaron o nivel de gasto, a prezos constantes, que acadaron no pico do ano 2009.

Se nos centramos no gasto executado nos últimos anos, comparando 2023 con 2019, catro son os aspectos máis salientables que podemos constatar no cadro 1: o importante aumento dos gastos en compras de bens e servizos, que creceron un 23% debido inicialmente ás necesidades asociadas á pandemia, pero que se consolidaron logo; o incremento dos gastos de persoal nun 20%, impulsados polas subidas retributivas e polas necesidades adicionais de persoal sociosanitario; o recurso ás transferencias correntes, cun 31% máis de gasto executado, para financiar necesidades en materia de asistencia sanitaria e educativa; e, finalmente, o importante incremento dos gastos de capital, tanto dos investimentos reais como das transferencias de capital, que representan un 75% máis do gasto executado en 2019 (cadro 1).

É de resaltar neste sentido que Galicia destinou 6.385 millóns de euros durante os catro últimos anos a gastos de capital, un 14,2% do total dos seus gastos non financeiros, que, pola súa vez, representan o 8% do total deste tipo de gastos do conxunto das comunidades autónomas; o que pon de manifesto o importante esforzo investidor que fai a nosa comunidade en termos comparativos, dado que o gasto non financeiro tan só supón o 5,6% do total daquelas.

Polo que respecta á análise dos ingresos e da súa evolución, as liquidacións dos últimos exercicios reflicten a incidencia nas contas públicas das medidas artelladas en materia de ingresos para dar resposta ás necesidades especiais destes anos e financiar as novas políticas postas en marcha. Destaca o incremento do 40% das transferencias correntes, froito das achegas da Administración central para facer fronte aos gastos extraordinarios e o aumento das entregas a conta do Sistema de Financiamento Autonómico. Asemade, é de salientar o bo comportamento dos ingresos por impostos directos, que medran no seu conxunto un 40%, con subidas salientables tanto na recadación do imposto sobre a renda das persoas físicas como do imposto sobre sucesións e doazóns, a pesar dos incentivos fiscais introducidos polo Goberno galego nas dúas figuras tributarias. Este importante incremento da recadación pola imposición directa compensou o peor comportamento dos ingresos por impostos indirectos; se ben estes reflicten no ano 2023 o maior dinamismo da actividade económica. Finalmente, en materia de ingresos destaca tamén o forte aumento das transferencias de capital, que medraron un 78% durante o período, asociadas aos fondos europeos para a recuperación económica (cadro 2).

Cadro núm. 1

Obrigas recoñecidas da Administración autonómica galega (en millóns de euros)

Capítulos	2014	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gastos de persoal	3.451,1	3.667,8	3.845,0	4.065,7	4.278,0	4.491,8	4.663,9	4.919,3
Compras de bens e servizos	1.567,3	1.650,2	1.831,2	1.864,2	2.057,4	2.169,8	2.143,2	2.287,0
Xuros	364,6	269,7	153,9	158,1	140,5	97,3	73,2	111,2
Transferencias correntes	1.992,7	2.019,0	2.157,1	2.241,9	2.478,4	2.779,6	2.646,7	2.953,5
Total gastos correntes	7.375,6	7.606,7	7.987,2	8.329,9	8.954,4	9.538,5	9.527,0	10.271,0
Investimentos reais	525,6	690,2	680,1	686,1	806,3	856,9	882,0	1.191,3
Transferencias de capital	434,0	347,8	436,7	501,8	595,6	621,1	542,1	890,7
Total gastos de capital	959,6	1.038,0	1.116,8	1.187,8	1.401,9	1.477,9	1.424,1	2.082,0
Total gastos non financeiros	8.335,2	8.644,7	9.104,0	9.517,8	10.356,3	11.016,5	10.951,1	12.353,0
Variación de activos financeiros	168,2	176,3	130,3	393,2	159,0	257,4	162,7	165,5
Variación de pasivos financeiros	1.460,7	1.334,0	1.033,7	2.710,1	3.423,2	1.601,6	1.438,1	1.610,6
Total gastos financeiros	1.628,9	1.510,3	1.164,0	3.103,3	3.582,1	1.859,0	1.600,8	1.776,1
TOTAL GASTOS	9.964,1	10.155,0	10.268,0	12.621,1	13.938,4	12.875,5	12.551,9	14.129,1

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos da Xunta de Galicia e Ministerio de Facenda.

Cadro núm. 2

Dereitos recoñecidos da Administración autonómica galega (en millóns de euros)

Capítulos	2014	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Impostos directos	1.992,4	2.250,6	2.391,7	2.499,1	2.788,9	2.741,7	2.891,9	3.478,9
Impostos indirectos	3.077,6	3.155,8	3.491,9	3.425,0	3.430,6	3.375,9	3.107,6	3.775,7
Taxas e outros ingresos	186,7	183,7	181,5	197,6	174,5	191,8	198,1	228,5
Transferencias correntes	2.006,1	2.452,3	2.685,6	2.734,9	3.585,8	4.082,1	3.799,4	3.830,1
Ingresos patrimoniais	28,5	19,1	11,4	12,1	17,3	11,9	22,9	47,4
Total ingresos correntes	7.291,3	8.061,6	8.762,1	8.868,8	9.997,2	10.403,4	10.020,0	11.360,6
Alleamento investimentos reais	10,6	8,2	3,8	15,8	3,8	5,3	4,7	4,0
Transferencias de capital	391,6	222,2	445,3	417,2	333,8	417,0	656,7	777,8
Total ingresos de capital	402,2	230,4	449,1	437,8	337,6	422,4	661,4	781,9
Total ingresos non financeiros	7.693,5	8.292,0	9.211,1	9.306,5	10.334,7	10.825,8	10.681,4	12.142,4
Variación de activos financeiros	25,8	34,8	44,4	30,4	33,3	23,7	17,8	15,7
Variación de pasivos financeiros	2.221,2	1.881,6	1.194,4	2.971,5	3.645,4	2.304,0	2.141,0	1.798,9
Total ingresos financeiros	2.247,0	1.916,4	1.238,9	3.001,9	3.678,8	2.327,6	2.158,8	1.814,6
TOTAL INGRESOS	9.940,5	10.208,4	10.450,0	12.308,4	14.013,5	13.153,4	12.840,2	13.957,0

Fonte: Elaboración propia a partir dos datos da Xunta de Galicia e Ministerio de Facenda.

Este comportamento dos ingresos nos últimos anos reflicte a política desenvolvida polo Goberno central de asumir a maior parte das novas necesidades derivadas da pandemia a través da transferencia de recursos adicionais. Neste sentido, mediante o Fondo COVID-19 achegáronse inicialmente ás comunidades autónomas 16.000 millóns de euros durante o ano 2020; dos cales a Galicia lle corresponderon 734,8 millóns, o 4,5% do total, unha porcentaxe inferior ao seu peso relativo no PIB e na poboación, debido aos criterios de distribución que ponderaron os indicadores asociados á evolución real da pandemia, cun menor impacto relativo en Galicia.

Asemade, esta política de apoio ás Administracións autonómicas continuou entre os anos 2021 e 2023, repartindo inicialmente ás comunidades autónomas, no marco dos fondos *Next Generation EU*, as Axudas á Recuperación Europea (coñecidas como Fondo REACT-UE), por importe global duns 10.002 millóns de euros; distribuídas atendendo aos tres indicadores cos que a UE mediu o impacto da pandemia: a caída do PIB, o desemprego e o desemprego xuvenil. A Galicia correspondéronlle 441 millóns, o 4,4% do total.

Finalmente, dentro deste apoio extraordinario que están a ter as comunidades autónomas nestes últimos anos inclúense tamén as achegas do Plan de Recuperación Transformación e Resiliencia (PRTR), no que se concentra o groso dos fondos *Next Generation UE*. Polo que respecta a estes fondos, unha parte son xestionados directamente pola Administración xeral do Estado (AXE) e outra polas comunidades autónomas e as corporacións locais.

No primeiro trimestre de 2024 o Ministerio de Economía, Comercio e Empresa puxo en marcha a ferramenta ELISA, que permite facer seguimento da execución do PRTR, ofrecendo información actualizada das diferentes convocatorias de licitacións e subvencións; así como da súa resolución, tanto dos fondos xestionados directamente pola AXE como dos transferidos para a súa execución ás comunidades autónomas e corporacións locais.

Cos datos a 31 de marzo de 2024, que resumimos no cadro 3, a AXE resolveu convocatorias e xestionou directamente uns 25.084 millóns de euros, dos que a Galicia lle corresponderon 1.741 millóns. Este investimento representa o 2,3% do PIB e supón 645 euros por habitante; magnitudes por enriba da media do resto de comunidades en relación con estes recursos xestionados de forma centralizada.

Pola súa vez, a Galicia asignáronse 1.545 millóns de euros para ser xestionados na súa meirande parte pola Administración autonómica. Estes fondos supoñen o 2,04% do PIB galego e representan 572 euros por habitante, cifras en liña coa media nacional. Deste montante xa se realizaron convocatorias por importe de 1.126 millóns de euros, resoltas nunha porcentaxe do 66,5%, sendo Galicia a comunidade que presenta maior taxa de resolución.

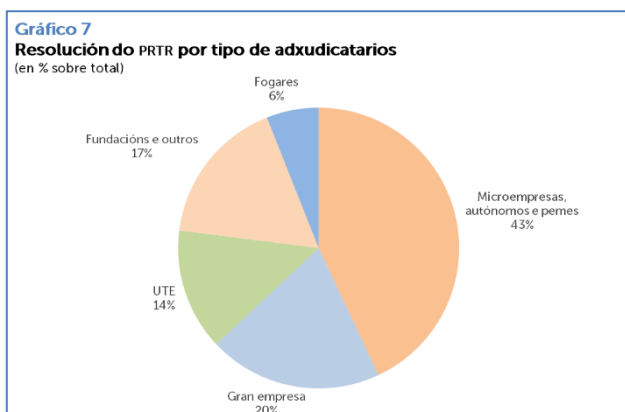
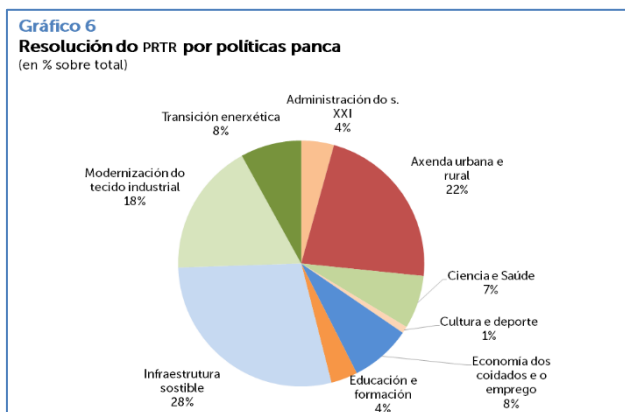
Polo que respecta ao destino destes fondos, se consideramos as políticas panca impulsadas polo PRTR, as infraestruturas sostibles, co 28% dos fondos, é o principal emprego das resolucións ata a data analizada. Como se desprende do gráfico 6, seguen en orde de importancia os investimentos relativos á axenda urbana e rural (22%), á modernización do tecido industrial (17%), á economía dos coidados e do emprego (8%), á transición enerxética (8%), á ciencia e saúde (7%), á modernización da Administración (4%), á educación e formación (4%) e á cultura e ao deporte (1%).

Cadro núm. 3

Execución do Plan de Recuperación, Transformación e Resiliencia (datos a 31 de marzo de 2024)

	Resolto Adm. Xeral Estado			Asignado CC. Autónomas e CC.LL.					
	Millóns de €	Euros/hab.	% PIB	Millóns de €	Euros/hab.	% PIB	Convocatorias	Resolucións	Taxa resolución
Andalucía	2.713	316	1,39	4.168	486	2,13	2.562	1.233	48,13
Aragón	1.135	846	2,50	933	695	2,06	719	493	68,57
Asturias	568	565	2,03	640	636	2,28	367	179	48,77
Baleares	351	290	0,91	1.050	868	2,73	696	334	47,99
Canarias	680	307	1,28	1.645	743	3,09	902	463	51,33
Cantabria	245	416	1,47	437	743	2,62	347	155	44,67
Castela-A Mancha	848	407	1,67	1.311	629	2,58	1.043	683	65,48
Castela e León	1.858	779	2,66	1.655	694	2,37	1.251	755	60,35
Cataluña	4.026	509	1,45	3.974	503	1,43	3.272	1.179	36,03
Estremadura	1.012	960	4,14	834	791	3,41	491	280	57,03
Galicia	1.741	645	2,30	1.545	572	2,04	1.126	749	66,52
Madrid	4.318	628	1,52	2.948	429	1,04	2.426	1.116	46,00
Murcia	809	522	2,08	808	521	2,08	530	274	51,70
Navarra	660	981	2,69	544	809	2,22	218	108	49,54
A Ríoxa	190	590	1,84	328	1.016	3,17	166	77	46,39
C. Valenciana	2.528	485	1,84	2.521	483	1,84	1.917	1.117	58,27
País Vasco	1.403	633	1,63	1.155	521	1,34	1.312	833	63,49
TOTAL	25.084	523	1,72	26.494	553	1,81	19.345	10.028	51,84

Fonte: ELISA. Ministerio de Economía, Comercio e Empresa.

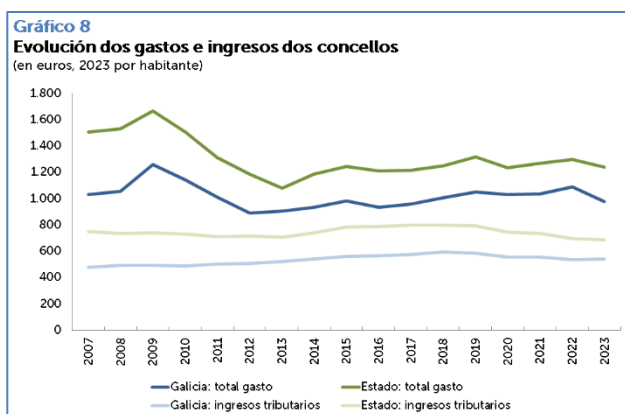
En canto á tipoloxía dos adxudicatarios, o 43% das resolucións teñen como destino microempresas, autónomos e pemes; o 20% grandes empresas; o 17% fundacións e outras Administracións; o 14% unións temporais de empresas, e o 6% restante os fogares (gráfico 7).

Todos estes recursos extraordinarios, aportados polo Goberno central e a UE permitiron sustentar as finanzas autonómicas, atendendo as novas necesidades de gasto, inicialmente para afrontar a pandemia e, a continuación, para impulsar a recuperación económica. En calquera caso, queremos chamar a atención sobre o feito de que, ademais de cubrir con estas disponibilidades adicionais gastos que antes se financiaban con recursos ordinarios, se poden estar xerando novos gastos estruturais que requirirán recursos no futuro. Ábrense así unha serie de indefinicións sobre a evolución futura dos ingresos e gastos das comunidades autónomas, que obrigarán a unha reformulación global da súa actividade e da forma de financeira. Neste sentido procede empezar a planificar os eixes arredor dos cales se desenvolverán as actuacións das Administracións autonómicas nun futuro próximo, e artellar os mecanismos de financiamento, non só no marco dun novo e

necesario Plan de financiamento autonómico, adiado de forma recorrente, que permitan a súa sostibilidade financeira.

O sector público local galego

No que atinxe ao sector público local centrámonos na realidade económico-financiera dos concellos galegos, na que constatamos certos elementos diferenciais respecto dos seus homólogos no resto do Estado español que, pouco a pouco, se ían corrixindo. Non obstante, esta corrección truncouse a partir do ano 2020 polas implicacións derivadas da pandemia neste nivel de administración, sendo significativas as diferenzas detectadas en 2023. Aquí debemos destacar que o volume de recursos administrados, en termos de euros por habitante, é do 79,1% da media nacional, diferenza que é aínda máis acusada canto menor é o tamaño dos municipios. Pese a estas diferenzas, si se produciu un achegamento nesta variable de máis de 10 puntos nos últimos quince anos.

Esta realidade diferencial entre os concellos galegos e os do resto do Estado ten a súa orixe tanto en factores exógenos, ao ser discriminados de forma negativa os municipios galegos na repartición da participación nos ingresos do Estado; como en factores endógenos, ao non exercer de forma equivalente a súa capacidade tributaria, sendo estes últimos os responsables principais das desigualdades existentes.

Polo que respecta aos ingresos dos concellos galegos derivados da súa participación nos recursos do Estado, no sistema vixente primáanse os municipios de maior tamaño en detrimento dos máis pequenos, ademais de

non ter en conta de maneira adecuada factores como a dispersión da poboación. Esta situación resulta moi prexudicial para os municipios galegos, que ingresan menos que os do resto do Estado, e explica parcialmente as diferenzas anteriores.

Cadro núm. 4

Ingresos e gastos dos concellos. Orzamentos liquidados (en euros por habitante)

a) Galicia

Capítulos	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2023
INGRESOS								
Impostos directos	240,2	264,0	285,5	305,9	328,7	318,5	319,6	330,0
Impostos indirectos	19,4	15,6	13,8	16,0	21,4	19,4	26,3	32,1
Taxas e outros ingresos	127,7	142,2	149,1	151,8	161,5	142,7	176,5	178,4
Transferencias correntes	291,5	264,3	287,5	304,8	335,7	357,9	426,7	379,9
Ingresos patrimoniais	9,4	8,2	8,7	7,5	7,5	8,6	6,8	9,0
Total ingresos correntes	688,2	694,3	744,6	786,0	854,9	846,9	955,8	929,3
Alleamento investimentos reais	3,4	0,6	0,9	0,5	7,8	1,6	3,2	4,7
Transferencias de capital	188,5	43,9	38,4	42,5	55,5	56,1	79,8	65,9
Total ingresos de capital	191,8	44,5	39,3	43,0	63,2	57,7	83,0	70,6
Total ingresos non financeiros	880,0	738,8	783,8	829,0	918,1	904,6	1.038,9	999,9
Variación de activos financeiros	1,0	1,0	1,1	0,9	0,8	0,7	0,7	1,6
Variación de pasivos financeiros	34,0	78,2	9,0	13,9	14,1	14,2	18,6	33,4
Total ingresos financeiros	35,1	79,1	10,1	14,8	14,9	14,9	19,3	35,0
TOTAL INGRESOS	915,1	817,9	793,9	843,8	933,0	919,5	1.058,1	1.034,9
GASTOS								
Gastos de persoal	274,1	234,6	250,3	258,1	274,3	296,9	323,3	333,1
Compras de bens e servizos	301,2	324,4	326,8	340,2	365,7	380,8	457,0	463,9
Xuros	5,2	8,3	8,0	2,6	3,0	4,6	2,0	2,3
Transferencias correntes	39,9	40,0	42,8	44,7	49,7	61,7	61,0	63,7
Total gastos correntes	620,3	607,2	627,9	645,6	692,7	743,9	843,2	864,2
Investimentos reais	244,3	86,1	86,7	86,4	131,4	122,4	190,3	97,9
Transferencias de capital	6,9	9,2	6,0	5,2	3,9	6,1	7,7	3,8
Total gastos de capital	251,2	95,3	92,6	91,7	135,3	128,5	198,0	101,7
Total gastos non-financieros	871,5	702,5	720,5	737,3	828,0	872,4	1.041,2	965,9
Variación de activos financeiros	1,1	1,0	1,0	1,3	1,0	0,6	1,9	1,3
Variación de pasivos financeiros	33,5	36,1	50,6	44,3	38,7	14,1	12,3	12,1
Total gastos financeiros	34,6	37,0	51,6	45,7	39,7	14,7	14,2	13,4
TOTAL GASTOS	906,1	739,5	772,1	782,9	867,7	887,2	1.055,4	979,3

Cadro núm. 3 (continuación)

Ingresos e gastos dos concellos. Orzamentos liquidados (en euros por habitante)

b) España

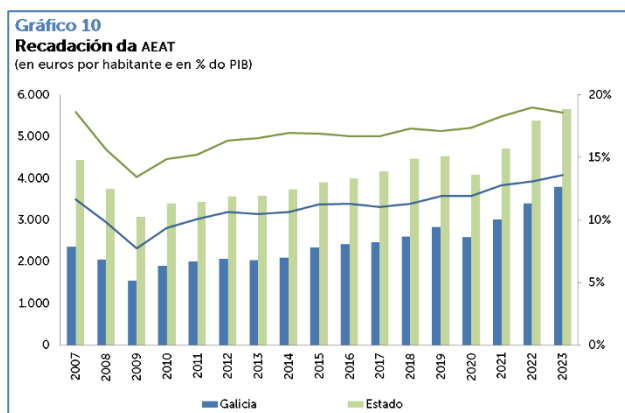
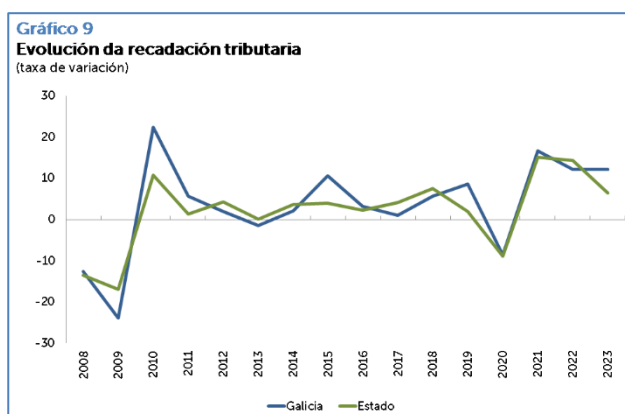
Capítulos	2010	2012	2014	2016	2018	2020	2022	2023
INGRESOS								
Impostos directos	356,3	391,1	419,2	454,5	461,5	451,3	434,8	448,8
Impostos indirectos	30,1	22,3	22,3	29,9	40,1	34,7	46,8	51,2
Taxas e outros ingresos	191,5	182,6	168,5	176,5	185,0	154,9	194,8	188,4
Transferencias correntes	323,5	315,2	301,6	346,6	369,1	391,8	473,3	436,2
Ingresos patrimoniais	28,2	23,4	24,6	19,0	18,5	16,2	21,3	23,5
Total ingresos correntes	929,6	934,7	936,4	1.026,5	1.074,2	1.048,8	1.171,0	1.148,2
Alleamento investimentos reais	15,3	7,9	6,3	7,4	9,5	4,8	9,0	12,7
Transferencias de capital	176,2	34,9	35,1	31,2	43,5	39,5	81,1	52,2
Total ingresos de capital	191,5	42,9	41,3	38,6	53,0	44,3	90,1	64,9
Total ingresos non financeiros	1.121,1	977,6	977,7	1.065,1	1.127,2	1.093,1	1.261,1	1.213,1
Variación de activos financeiros	7,1	3,0	2,1	2,1	1,7	1,3	1,5	3,0
Variación de pasivos financeiros	72,2	193,8	59,5	36,7	36,7	27,8	48,0	42,1
Total ingresos financeiros	79,3	196,8	61,6	38,8	38,5	29,2	49,5	45,2
TOTAL INGRESOS	1.200,4	1.174,4	1.039,3	1.103,9	1.165,7	1.122,3	1.310,6	1.258,3
GASTOS								
Gastos de persoal	370,4	326,6	318,1	352,3	370,7	391,2	429,5	443,9
Compras de bens e servizos	358,4	355,6	312,3	346,2	370,9	367,5	445,6	468,9
Xuros	15,5	26,7	29,3	15,8	12,3	9,3	8,5	10,0
Transferencias correntes	96,5	89,9	86,2	100,2	101,9	116,3	131,0	126,2
Total gastos correntes	840,7	798,9	745,9	814,5	855,9	884,2	1.014,6	1.056,5
Investimentos reais	274,3	99,3	89,6	93,1	120,1	112,1	171,6	132,0
Transferencias de capital	21,9	10,6	12,2	12,9	16,4	13,5	20,7	13,4
Total gastos de capital	296,2	109,8	101,8	106,0	136,5	125,6	192,3	145,4
Total gastos non financeiros	1.136,9	908,8	847,7	920,4	992,4	1.009,9	1.206,9	1.201,9
Variación de activos financeiros	3,9	10,2	3,0	3,6	3,4	3,9	3,0	3,1
Variación de pasivos financeiros	53,9	69,7	130,1	93,6	81,9	48,8	50,1	32,8
Total gastos financeiros	57,8	79,8	133,1	97,2	85,3	52,7	53,2	35,9
TOTAL GASTOS	1.194,7	988,6	980,8	1.017,6	1.077,7	1.062,5	1.260,0	1.237,7

Fonte: Ministerio de Facenda.

En todo caso, esta menor capacidade de gasto dos concellos galegos débese, na súa maior parte, ao exercicio limitado da súa capacidade tributaria, como se pode constatar no gráfico 8 e no cadro 4. Os ingresos por tributos propios, en termos de recadación en euros por habitante, tan só representan ao redor do 78% da media nacional; o que evidencia unha significativa inhibición fiscal respecto ao exercicio da autonomía e capacidade que a normativa vixente outorga aos municipios en materia tributaria. Non obstante, tamén cabe destacar a tendencia á corrección nestas diferenzas, ao diminuír en máis de 14 puntos nos últimos quince anos.

Máis aló de elementos diferenciais, no sector público local si se constatan os efectos das crises económicas experimentadas nos últimos anos. Principalmente, a asociada á crise financeira do ano 2008, que supuxo unha caída moi significativa do gasto administrado polas entidades locais; da que se empezaron a recuperar a partir do ano 2013, truncando en parte esa recuperación a crise derivada da pandemia sanitaria. De feito, en termos de euros constantes, o gasto executado en 2023 tan só representa o 77% do que os concellos gastaban en 2009, no que acadaron os maiores niveis de gasto.

O sector público estatal en Galicia

En canto ao sector público estatal, analizamos as súas principais actuacións en Galicia, segundo a información dispoñible, facendo referencia aos ingresos tributarios da Axencia Estatal da Administración Tributaria (AEAT) e aos investimentos da Administración central no ámbito desta comunidade autónoma.

A recadación da AEAT é o reflexo da evolución da economía nos últimos anos, condicionada pola crise sanitaria do ano 2020 e a recuperación económica posterior, así como polo impacto que a inflación tivo sobre a mesma en 2022 e 2023. Os ingresos tributarios diminuíron en 2020 un 8,6% en Galicia e un 8,8% no conxunto do Estado en comparación con 2019, experimentando posteriormente incrementos importantes pola mellora da actividade económica e polo crecemento dos prezos. Destaca neste sentido o incremento da recadación en Galicia en 2023, un 12,1% superior á do ano anterior, duplicando case a taxa de crecemento no conxunto do Estado, que se quedou no 6,4% (gráfico 9).

A pesar do bo comportamento da recadación en Galicia, segue a chamar a atención que os ingresos por impostos en Galicia só representan o 3,77% do total do Estado. Esta porcentaxe debe ser posta en relación co peso no PIB, do 5,15%, e da poboación, do 5,61%. Estas diferenzas van máis aló da capacidade económica de Galicia, ao representar o importe da recadación o 13,61% do PIB galego, fonte á porcentaxe do 18,6% do Estado (gráfico 10).

Pola súa vez, as contías do investimento da Administración central en Galicia, que analizamos para os últimos anos dos que se dispón de información no gráfico 11, poñen de manifesto o esforzo investidor, en termos de euros por habitante, entre 2017 e 2019, cando

o investimento en Galicia triplicou a media nacional; mudando esta realidade a partir do ano 2020, no que o investimento diminuíu de maneira significativa ata igualar a media nacional en termos de euros por habitante. Os problemas de execución durante o períodos da pandemia, xunto coa finalización dos grandes proxectos de infraestrutura en marcha, en especial os relacionados coa alta velocidade, están detrás da evolución das cifras executadas.

O sistema público de pensións en Galicia

Ao obxecto de poder contextualizar a análise do sistema público de pensións, no cadro 5 recolleemos as principais magnitudes dos seus diferentes esquemas tanto para Galicia como para o conxunto do Estado. O sistema dá cobertura a máis de 10,2 millóns de pensionistas ou beneficiarios, cun gasto total que representa o 13,11% do PIB español. Estas cifras son máis significativas en termos relativos para Galicia, onde a poboación cuberta ascende a 768.000 persoas (o 28,5% do total) e implica un gasto que representa o 16,87% do PIB galego.

Cadro núm. 5

O sistema público de pensións. Ano 2023

	Seguridade Social		Clases pasivas		Pensións non contributivas	
	Galicia	España	Galicia	España	Galicia	España
Pensionistas/beneficiarios ¹	683.969	9.103.205	47.713	678.313	n.d.	n.d.
Pensións/prestacións ¹	772.027	10.051.741	49.268	697.938	36.636	449.198
Altas de pensións	41.064	582.216	2.590	38.594	n.d.	n.d.
Baixas de pensións	35.286	447.502	1.707	23.998	n.d.	n.d.
Gasto total pensións (millóns de euros)	10.998,5	167.627,1	1.451,7	20.713,9	253,7	3.156,5
Gasto total pensións en % PIB	14,60	11,47	1,93	1,42	0,34	0,22

¹ Media anual

Fonte: Elaboración propia a partir do Ministerio de Inclusión, Seguridade Social e Migracións (MISSM), Ministerio de Facenda e Instituto Nacional de Estadística (INE).

Cadro núm. 6

Cobertura do sistema público de pensións. Ano 2023

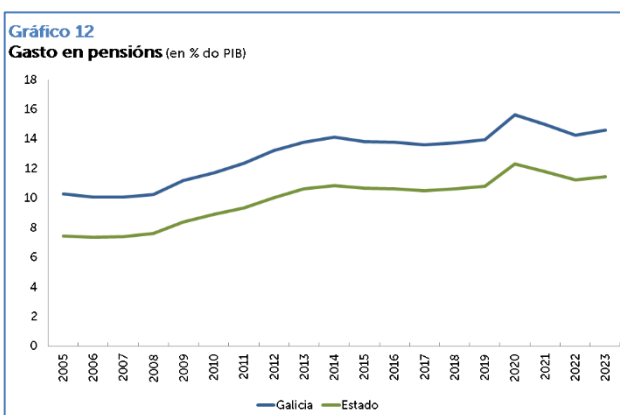
	Galicia	España
Poboación		
65 anos ou máis	710.002	9.687.776
% sobre o total	26,30	20,15
Pensionistas		
65 anos ou máis	556.594	7.301.256
% / Poboación 65 anos ou máis	78,39	75,37
64 anos ou menos	127.376	1.801.949
% / Poboación 64 anos ou menos	6,40	4,69

Fonte: Elaboración propia a partir do INE e MISSM.

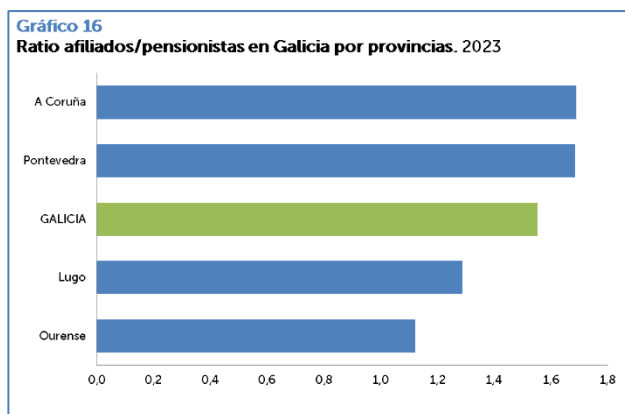
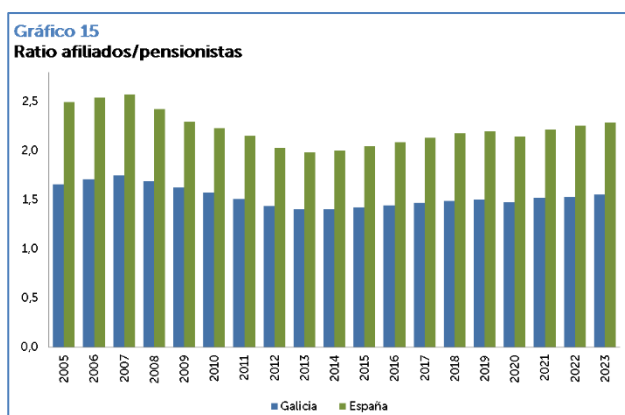
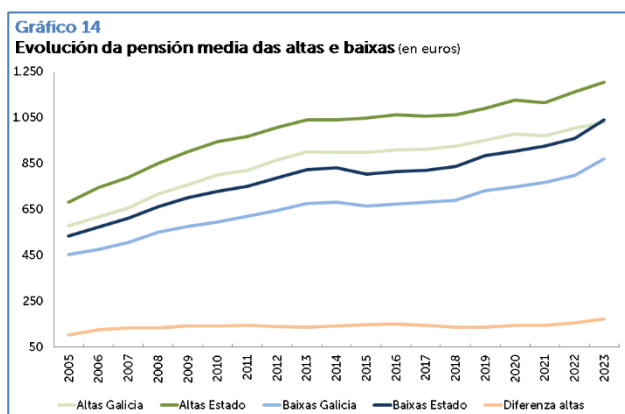
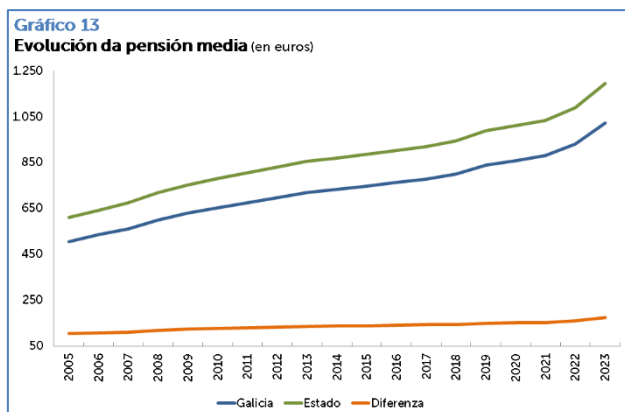
Centrándonos exclusivamente no sistema público da Seguridade Social (ss), un dos elementos máis salientables é que o 25,3% do total da poboación galega ten a condición de pensionista deste sistema, fronte ao 18,9% do total estatal. Esta realidade débese tanto ao maior peso da poboación de 65 anos ou máis, que representa o 26,3% da poboación total de Galicia, como á maior cobertura do sistema en Galicia, dado que o 78,4% desa poboación é beneficiaria do sistema como pensionista,

fronte ao 75,4% do total nacional. Diferenzas similares danse na cobertura mediante pensións á poboación de 64 anos ou menos, con índices do 6,4% e 4,7% respectivamente en Galicia e en España (cadro 6).

Este nivel de cobertura do sistema público de pensións xera un gasto en Galicia equivalente ao 14,6% do PIB rexional, fronte ao 11,47% do total do sistema. O peso relativo do gasto en pensións respecto do PIB acadou o seu cumio en 2020, pola caída deste indicador, para diminuír nos dous anos posteriores polo crecemento da economía. As medidas de actualización das pensións e a suba das de menor contía aplicadas nos últimos anos mudaron esta situación en 2023, cando volve medrar lixeiramente o seu peso no PIB. Esta evolución é similar en Galicia e no conxunto do Estado, manténdose as diferenzas anteriormente referidas, como se pode ver no gráfico 12.

O maior peso relativo do gasto en pensións en termos do PIB en Galicia non ten o seu traslado á contía das mesmas, acadando a pensión media na nosa comunidade tan só o 85,4% da pensión media do conxunto do Estado. Este é o segundo importe máis baixo das

comunidades autónomas, incrementándose ademais as diferenzas nos últimos anos, como se poder ver no gráfico 13. Detrás destas diferenzas está, en gran medida, o feito de que o 26,8% das pensións en Galicia se correspondan coas mínimas establecidas. Ademais, esta realidade non parece que tenda a corrixirse, ao contrario, dado que as diferenzas se incrementan nos últimos anos na pensión media das altas que se incorporan ao sistema, como podemos observar no gráfico 14. Con todo, si se reflicten na evolución da pensión media os acordos de subida das pensións, ligándoas ao IPC, tras anos de contención.

O sistema contributivo da Seguridade Social estrutúrase como de repartición, en virtude do cal as cotizacións que pagan empresarios e traballadores se aplican de forma contemporánea a cubrir o importe das pensións en vigor en cada momento. Isto supón que a correlación entre afiliados e pensionistas é básica para o seu balance financeiro. A relación entre ingresos e gastos do sistema evoluciona, fundamentalmente, en paralelo ao do número de cotizantes e de pensionistas, sempre que se manteñan os parámetros básicos de cálculo das cotizacións e das pensións.

Neste sentido, no gráfico 15 recolleamos a relación entre afiliados e pensionistas, en medias anuais, para Galicia e para o conxunto do Estado desde 2005, presentando no último ano unha *ratio* de 1,55 e de 2,29 respectivamente. Constátase un descenso significativo a partir de 2008; situación que empezou a recuperarse un pouco desde 2014, interrompéndose pola situación excepcional de 2020, para continuar de novo nos anos seguintes. Con todo, esta recuperación é máis intensa no conxunto do Estado que en Galicia, incrementándose as diferenzas nesta *ratio* desde 2014 en 0,15. Pola súa vez, dentro de Galicia existen diferenzas importantes entre provincias (gráfico 16), con Ourense (1,12) e Lugo (1,29) claramente distanciadas das provincias atlánticas (A Coruña e Pontevedra con 1,69 e 1,68 respectivamente); nas que esta *ratio* se ve empuxada polas maiores taxas de emprego e o menor número de pensionistas, ao ter unha poboación menos envellecida.

O resultado desta relación entre afiliados e pensionistas, e as correspondentes cotizacións e prestacións, así como do resto de variables que inciden sobre os recursos e obrigas do sistema, está xerando un importante desequilibrio que, considerando só os ingresos e gastos directamente relacionados coa

Cadro núm. 7

Ingresos e gastos do sistema contributivo da Seguridade Social (en millóns de euros)

	Galicia					Total nacional				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Cotizacións sociais	5.252,8	5.577,2	5.374,7	5.937,9	6.115,9	102.846,5	110.728,0	106.958,0	117.487,1	123.842,8
Prestacións contributivas	8.154,7	8.612,3	8.893,3	9.331,0	9.726,6	125.537,4	133.245,9	137.877,7	145.133,4	151.547,8
Pensións	7.896,1	8.294,7	8.520,0	8.924,6	9.269,2	121.290,0	128.148,6	131.922,5	138.443,4	144.196,7
Incapacidade temporal	155,4	205,8	242,8	257,2	290,1	2.113,3	2.727,3	3.199,2	3.460,5	3.838,8
Prestacións por maternidade	90,8	90,8	118,8	137,2	146,4	1.947,6	2.189,0	2.595,0	3.050,3	3.306,2
Outras prestacións	12,3	21,0	11,7	12,0	20,8	186,5	181,0	161,0	179,2	206,1
Saldo sistema contributivo	-2.901,8	-3.035,1	-3.518,6	-3.393,1	-3.610,7	-22.690,9	-22.517,9	-30.919,7	-27.646,3	-27.705,0
Complemento a mínimos	709,9	710,8	694,6	685,9	683,0	7.141,7	7.087,5	6.950,0	6.900,2	6.935,8
Saldo global	-3.611,8	-3.745,9	-4.213,2	-4.079,0	-4.293,7	-29.832,6	-29.605,5	-37.869,7	-34.546,5	-34.640,9
% total nacional	12,1	12,7	11,1	11,8	12,4					

Fonte: Elaboración propia a partir do MISSM.

parte contributiva, acadou os 27.705 millóns de euros no total do Estado en 2022; dos cales 3.610 son imputables a Galicia (cadro 7). A estas cantidades habería que sumarlle os complementos a mínimos que se financian con impostos desde os orzamentos do Estado. As medidas que se tomaron en relación coa suba das pensións, así como a caída das cotizacións en 2020, volven incrementar estes desequilibrios despois da pequena diminución que se viña producindo ata 2019 no conxunto do Estado. Esta situación non se deu en Galicia, onde os desequilibrios medran de forma continuada e significativa nos últimos anos, agás unha lixeira diminución en 2021.

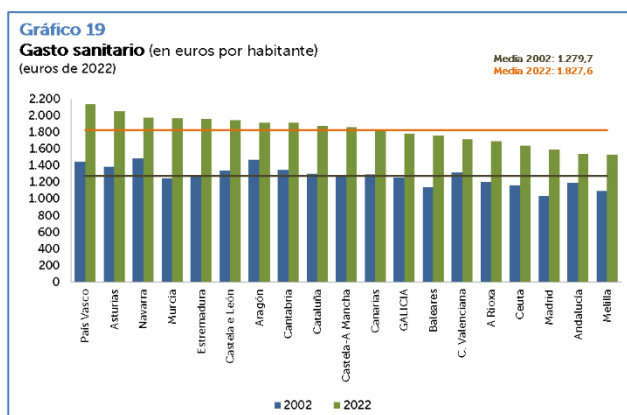
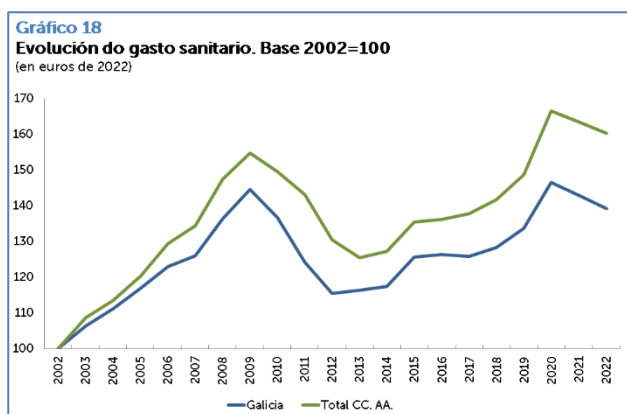
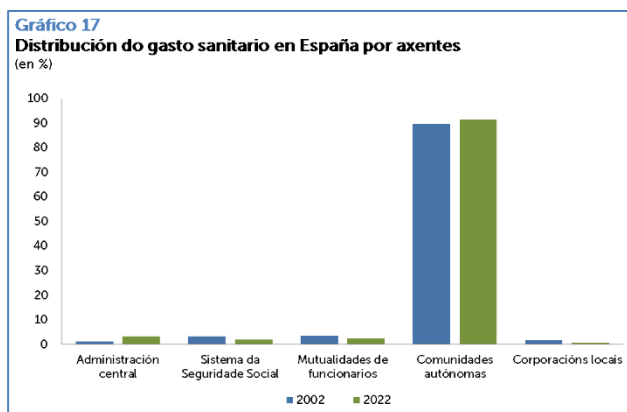
Da evolución e situación actual do sistema público de pensións podemos concluir que os desequilibrios que presenta van máis aló da conxuntura económica dos últimos anos e da súa repercusión sobre o mercado de traballo. O escenario demográfico, que se intensificará de forma estrutural no medio prazo, é o determinante principal da súa sostibilidade futura. A realidade do sistema en Galicia valida esta conclusión e anticipa a dinámica do conxunto do sistema, poñendo de manifesto a necesidade de afrontar as reformas necesarias para garantir a súa viabilidade futura.

Neste sentido, entre os anos 2021 e 2023 lograronse acordos entre os axentes sociais e o Goberno do Estado respecto da reforma do sistema público de pensións, cuxos elementos máis destacables xa materializados son: a revalorización das pensións en función do IPC; a separación dos gastos e das fontes de financiamento, trasladando aos orzamentos do Estado os coñecidos como gastos impropios e cubrindo coa caixa da Seguridade Social o gasto estritamente contributivo; a articulación de medidas relativas á penalización das xubilacións anticipadas e ao incentivo do retraso na xubilación; a derogación do factor de sostibilidade e a súa substitución polo coñecido como mecanismo de equidade interxeracional, polo que se incrementa a porcentaxe para o cálculo das cotizacións sociais en 0,6 puntos; e a ampliación do número de anos a ter en conta para o cálculo da pensión a cobrar, cun sistema dual optativo, que suaviza as posibles repercusións desta medida.

Non obstante, estas reformas supoñen, na práctica e desde o punto de vista da sostibilidade do sistema, aumentar as cotizacións e trasladar o déficit ao Estado, o que implica un retroceso na equidade interxeracional, ao encarecer o traballo e representar unha maior carga orzamentaria para as xeracións futuras. E todo sucede nun contexto, ademais, no que é necesario un plan gradual e a medio prazo para reducir o déficit estrutural do Estado, ao volver aplicarse proximamente as regras fiscais relacionadas coa sostibilidade das contas públicas, polo que será moi difícil seguir financiando con recursos de fóra do sistema as contías necesarias para garantir o equilibrio financeiro da Seguridade Social. En liña coas recomendacións dos organismos internacionais, consideramos que a evolución das contas da Seguridade Social, e as súas implicacións para o déficit das Administracións Públicas, esixirá, sen dúbida, a adopción de medidas futuras pola vertente dos gastos.

O gasto sanitario en Galicia

Se ben a sanidade pública xa de por si é un dos piares básicos do estado do benestar, a raíz da pandemia da COVID-19 incrementou a súa importancia dentro dos servizos prestados polas Administracións Públicas, condicionando en gran medida as súas actuacións. Na medida en que xa dispoñemos de información sobre a contía e o financiamento do gasto sanitario entre 2020 e 2022, podemos facer a análise do impacto da crise sanitaria sobre as contas públicas. Porén, parécenos oportuno afondar no estudo do gasto sanitario público nos últimos anos, dado que, ademais de ser unha das competencias fundamentais de actuación das comunidades autónomas, a anterior crise económica, e os seus efectos sobre as contas públicas, tivo unha incidencia importante sobre a contía e evolución do gasto destinado a esta función; o

tante (gráfico 19) atopamos disparidades notables entre territorios. Así, hai comunidades que superan nesta *ratio* en máis dun 40% as de menor gasto. Estas diferenzas xurdiron, sobre todo, nos últimos anos, ao seren relativamente menores no momento de culminar o traspaso da sanidade ás comunidades autónomas en 2002. Galicia executou gasto en sanidade no exercicio 2021 por importe de 1.787 euros por habitante, lixeiramente por debaixo da media do Estado, que se situou nos 1.827 euros.

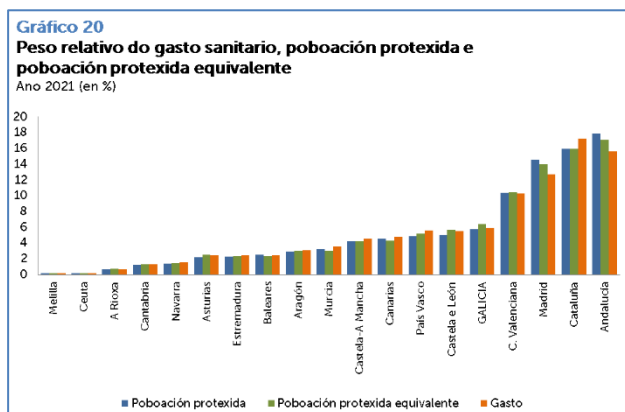
En todo caso, á hora de concluír sobre o gasto sanitario por habitante cómpre ter en conta que a sanidade pública non cobre a totalidade da poboación, ao quedar unha pequena parte fóra do sistema e outra baixo sistemas alternativos, como acontece no caso dos funcionarios e as súas mutualidades. Por esta razón debemos utilizar para esta análise a poboación protexida que, pola súa vez, debe ser ponderada en función das necesidades de gasto por mor da súa idade, obtendo así o que se denomina poboación protexida equivalente. Esta é a variable que se utiliza á hora de cuantificar no sistema de financiamento en vigor a parte da sanidade incluída dentro do Fondo de garantía de servizos públicos fundamentais. Comparando o peso relativo destas magnitudes de poboación en termos sanitarios e o gasto en sanidade das

que abriu un debate intenso sobre se o nivel de esforzo público neste servizo foi o suficiente para afrontar de maneira adecuada a situación sobrevida. Recollemos seguidamente unha análise do gasto público en sanidade, avaliando a realidade galega dentro do conxunto do Estado.

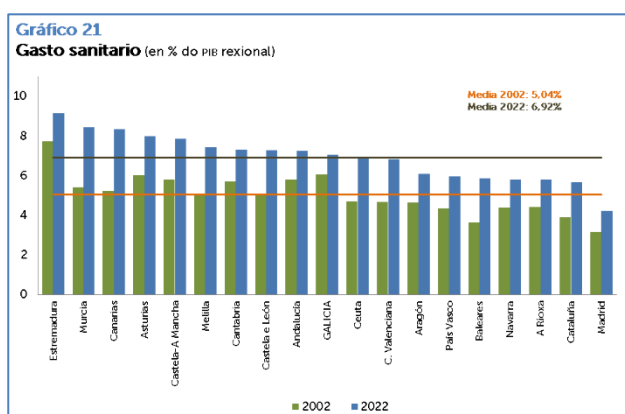
Ao estudar o gasto público en sanidade hai que ter en conta que en España, como se pode ver no gráfico 17, o 91,5% do mesmo corresponde ás comunidades autónomas, que desde o ano 2002 asumiron de forma xeneralizada esta competencia (Galicia, como comunidade histórica, a partir de 1991). O resto do gasto en sanidade corresponde á Administración central (3,2%), que incrementou a súa participación a raíz da pandemia, ás mutualidades dos funcionarios (2,6%), ao sistema da Seguridade Social (2%) e ás corporacións locais (0,8%).

Da evolución do gasto sanitario das comunidades autónomas nos últimos exercicios, o primeiro aspecto a resaltar é o do seu forte crecemento entre 2002 e 2009 (un 46% en Galicia, e un 56% no conxunto do Estado); diminuíndo seguidamente de forma significativa ata 2012 e 2013, con caídas medias do 20% en euros constantes entre eses exercicios; recuperándose parcialmente a partir de entón, para dispararse en 2020 e baixar nos anos seguintes. É de salientar o menor crecemento relativo do gasto sanitario en Galicia e como a crise económica abriu máis a fenda coa media das comunidades autónomas; brecha que se pecha parcialmente en 2014 e 2015, para ensancharse de novo nos últimos anos e, de maneira moi importante, entre 2021 e 2022 (gráfico 18).

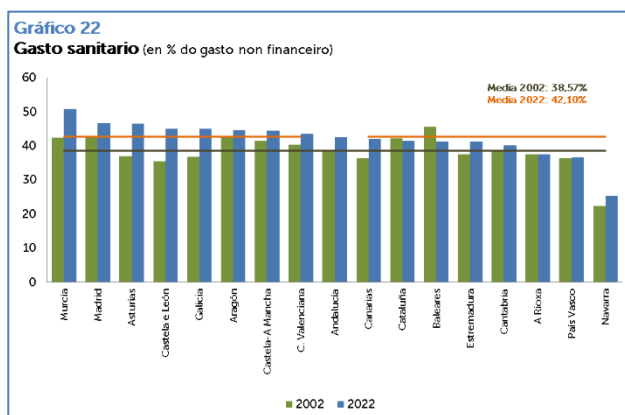
Ademais da evolución do gasto sanitario nas diferentes comunidades autónomas, resulta de interese cuantificar este en termos que permitan unha análise comparativa da súa realidade actual. Neste sentido, se calculamos o gasto sanitario en euros por habitante

diferentes comunidades autónomas podemos ter unha visión máis adecuada das disparidades entre elas. Como se pode observar no gráfico 20, as diferenzas antes constatadas utilizando a totalidade da poboación mantéñense e, nalgúns casos, agudízanse a peor, como acontece no caso galego: co 6,4% da poboación protexida equivalente do conxunto do Estado, o seu gasto sanitario tan só acada o 5,9% do total.

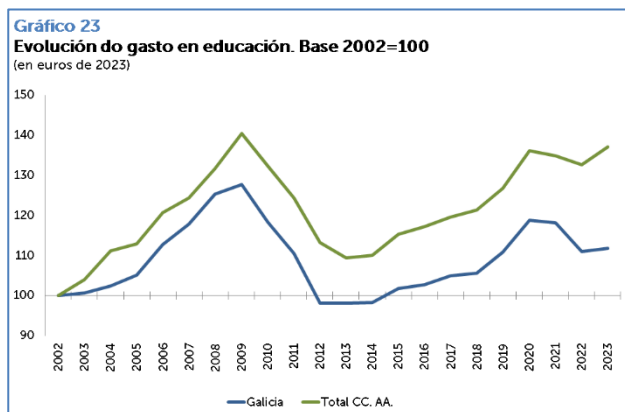
Estas disparidades no nivel de gasto sanitario entre as comunidades autónomas non teñen unha transla ción exacta no esforzo relativo que estas fan se relacionamos este co PIB rexional (gráfico 21). Tendo en conta que nesta *ratio* incide tamén o nivel de riqueza das comunidades autónomas, vemos como as diferenzas se incrementan e cambian as posicións relativas, sendo as comunidades máis ricas as que presentan un menor peso do gasto sanitario en relación ao PIB; a pesar de que algunhas delas son as que máis gastan en termos *per cápita*, como acontece no caso de Navarra e o País Vasco. Galicia, cun gasto en sanidade que representa o 7,1% do seu PIB, sitúase lixeiramente por riba da media estatal, se ben reduciu esa diferenza positiva nos últimos anos.

Finalmente, resulta tamén ilustrativo da importancia do gasto sanitario, e da súa priorización nas decisións públicas, cuantificar o seu peso relativo dentro do gasto das comunidades autónomas. Neste sentido, as necesidades asociadas a esta función e a propia dinámica do gasto sanitario, incluso antes da crise da COVID-19, e a pesar dos recortes realizados, unido ao proceso de consolidación orzamentaria, supuxeron que o gasto en sanidade gañase peso dentro do gasto non financeiro das comunidades autónomas, como podemos constatar no gráfico 22. No conxunto do Estado este incremento é de 4,11 puntos porcentuais desde 2002, destacando Galicia, onde o gasto en sanidade aumentou en 8,1 puntos porcentuais o seu peso dentro

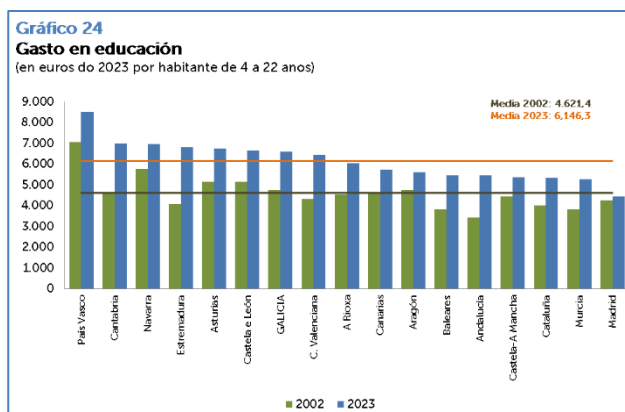
do gasto non financeiro, situándose na actualidade no 45,1% deste; o que nos dá unha idea da reorientación de recursos cara a esta función xa altamente priorizada antes da pandemia. Cómpre salientar que as comunidades do País Vasco e Navarra, maila presentar as maiores *ratios* de gasto por habitante, como xa sinalamos, posúen as porcentaxes máis baixas de gasto non financeiro destinado a esta función; o cal é unha boa mostra dos privilexios que lles outorgan os seus sistemas de financiamento.

A análise da contía e evolución do gasto sanitario nos últimos 21 anos reflicte, claramente, o peso desta función dentro do gasto autonómico e, con el, a conveniencia de valorar de maneira adecuada a súa importancia e alcance, o seu custo efectivo e a forma de financiala. Mais aló das necesidades para afrontar a pandemia, das que gran parte se están consolidando, non cabe dúbida de que son moitos os factores que seguirán empuxando o gasto público en sanidade; o que requirirá de contías adicionais e específicas no marco do sistema de financiamento autonómico. Isto é especialmente importante para Galicia que, cunha poboación máis envellecida e un maior custo na prestación por mor da dispersión, ten unhas necesidades neste ámbito en termos relativos superiores á maioría das comunidades autónomas.

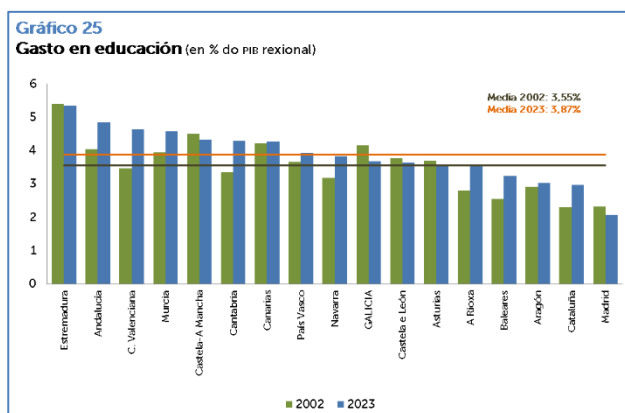

O gasto en educación en Galicia

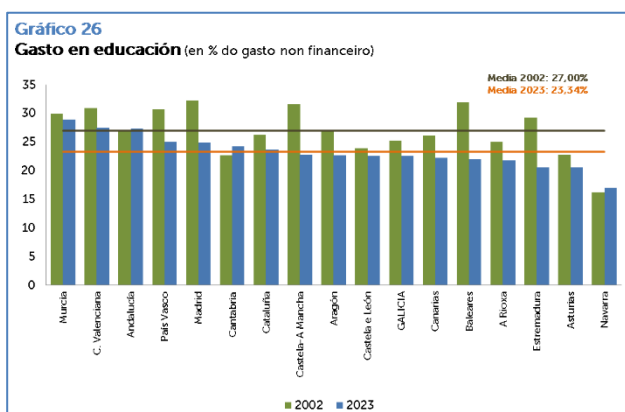
A educación constitúe outro dos eixes principais de actuación das comunidades autónomas que se veu fortemente afectado polos efectos da crise económica de finais dos anos 2000 e tamén pola recente asociada á pandemia da COVID-19, se ben cun impacto diferente. A aproximación ao gasto nesta función, tanto desde o punto de vista da súa contía como da súa evolución, constitúe un paso necesario para completar a análise do sector público galego.

A primeira conclusión que se tira de analizar o gasto en educación desde unha perspectiva histórica é o seu forte crecemento entre 2002 e 2009, un 28% en Galicia e un 40% no conxunto de comunidades; para seguidamente diminuír de forma significativa ata 2012; manterse en 2013 e 2014; e recuperarse parcialmente nos últimos exercicios, cun crecemento importante en 2020, que se mantén en parte en 2021, por mor das necesidades extraordinarias asociadas á pandemia, diminuíndo en 2022 para mellorar en parte en 2023. Cómpre destacar o menor crecemento relativo do gasto en educación en Galicia e como as dúas crises económicas abriron a fenda coa media das comunidades autónomas, que se incrementou de forma significativa estes últimos catro anos (gráfico 23).

Resultan tamén salientable as importantes diferenzas no gasto en educación entre comunidades autónomas. Se cuantificamos o gasto en euros por habitante, tendo en conta a poboación obxectivo de 4 a 22 anos (gráfico 24), atopamos comunidades que case duplican as de menor gasto, incrementándose estas desigualdades nos últimos exercicios. Estas disparidades póñense de igual modo de manifesto se relacionamos o gasto en educación co PIB rexional (gráfico 25), aínda que neste caso incide tamén o nivel de riqueza das distintas comunidades autónomas. Galicia gastou en educación en 2023 por habitante de entre 4 e 22 anos 6.596 euros, un 7,3% máis que a media estatal; maila que en termos de esforzo en función do PIB está practicamente na media nacional polo menor peso relativo da poboación en idade de ser destinataria desta función.

Por último, debemos destacar que a dinámica do gasto asociado a esta función, xunto coa evolución do resto de gastos e unido ao proceso de consolidación orzamentaria, provocaron que o gasto en educación perdesse peso relativo dentro do gasto non financeiro

das comunidades autónomas (gráfico 26). O gasto en educación representa en Galicia o 23,2% dos gastos non financeiros, lixeiramente inferior á media nacional; constatándose nos últimos exercicios unha recuperación do seu peso relativo, que chegou a presentar nos peores anos da crise unha diferenza de 5 puntos á baixa respecto a 2002.